

Beschrijving gerealiseerde integrale interventie iXperiumdesignteam
(Onderzoekswerkplaats primair onderwijs)**Anne Flokstraschool – Zutphen (2019-2022)**

Programmalijn	1. gepersonaliseerd leren met ict 2. organisatie van gepersonaliseerd leren met ict 3. ict-geletterdheid
Aanleiding	Op de school wordt veel gewerkt met beelden (pictogrammen) voor de communicatie met de doelgroep (zeer moeilijk lerend). De vraag is hoe de leerlingen meer regie kunnen krijgen in hun leerproces door beelden die door de docent worden gemaakt en/of beelden die zijn zelf maken en hoe deze beelden kunnen helpen om onthouden en herinneren (geheugen) en begrijpen wat er gebeurt (reflectie) bij leerlingen te ondersteunen. Ook wordt het taalbegrip gestimuleerd.
Werkhypothese	<p>Door gebruik van Filmbeelden van leerlingen, in drie varianten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Beelden gemaakt door groepsleiding in het onderwijs op school en tijdens stages, waarbij eigen handelen in arbeidssituaties zichtbaar wordt. 2. Beelden van een gesprek tussen leerling en begeleider over een individueel ontwikkelaspect dat door de begeleider wordt bepaald. Zo'n gesprek vindt tweemaal per jaar plaats. Dat wordt een tijdscapsule genoemd. De opname van het eerste gesprek wordt bij het tweede gesprek weer aan de leerling getoond. Dit als herinnering aan het vorige gesprek. Ook dit tweede gesprek kan opgenomen worden. Als de leerling het wenst kunnen er ook opnames gemaakt worden waarbij dit ontwikkelaspect van de leerling in beeld wordt gebracht zodat de leerling dit aan anderen kan laten zien. 3. Beelden van een gesprek tussen leerling en begeleider over een arbeidscompetentie volgens een beoordelingsschema waar de school of de stageplek mee werkt. De opname van dit gesprek wordt een aantal maanden later weer aan de leerling getoond ter reflectie en dit reflectiegesprek wordt ook opgenomen. Als de leerling het wenst kunnen er ook opnames gemaakt worden waarbij het handelen van de leerling, passend bij een competentie in beeld wordt gebracht zodat de leerling dit aan anderen kan laten zien. <p>Verwacht ik voor De reflectie en de zelfregie van leerlingen, toegespitst op arbeidscompetenties die voor de leerling worden gebruikt (zoals wachten of nauwkeurig werken)</p> <p>Onder leerlingen in leerroute 3 en 4 (doelgroepenmodel)</p> <p>Te bereiken dat</p> <ul style="list-style-type: none"> • een leerling (mede) met deze beelden kan laten zien (aan docenten, ouders, begeleiders en werkgevers) wie hij of zij is, wat hij kan en wat hij wil.

	<ul style="list-style-type: none"> • Een leerling (beter) kan onthouden wat hij of zij heeft gedaan (als het gaat om bepaalde competenties) • Een leerling kan helpen te reflecteren op zijn of haar ontwikkeling in de aangewezen competenties • docenten (letterlijk) een beter beeld krijgen van wat een leerling kan en doet. Deze input kunnen docenten gebruiken als startpunt in de gesprekken met de leerling, ouders en zijn netwerk over mogelijke ontwikkeldoelen. Ook onderling kunnen docenten aan de hand van beelden bespreken wat werkt bij welke leerling. • leerlingen in een zo vroeg mogelijk stadium ontdekken wat beelden voor hen kunnen betekenen als ze willen laten zien wie zij zijn en wat ze kunnen. <p>Omdat</p> <ul style="list-style-type: none"> • beelden aanvullend zijn bij een beperkt taalvermogen en daarmee kan tonen wat iemand kan en wil en wie iemand is. • beelden helpen bij het bespreekbaar maken van voor leerlingen soms abstracte /talige competenties waarvan docenten verwachten dat leerlingen ze kunnen leren. • beelden helpen bij het praten over competenties als gevolg van het beperkte voorstellingsvermogen en die d.m.v. beelden concreter gemaakt kunnen worden en aan te tonen zijn. <p>En dat zie ik aan</p> <ul style="list-style-type: none"> • een leerling die beelden (eventueel in zijn portfolio) gebruikt om te laten zien of vertellen wie hij is, wat hij kan en wat hij wil. • een leerling die op basis van de beelden in dit portfolio vertelt of aangeeft waar hij hulp bij nodig heeft, zodanig dat het voor anderen begrijpelijk is en zij de leerling verder kunnen helpen. • een leerling die naar een passende plek gaat wanneer hij de school verlaat, weet wie hij is, wat hij kan en wat hij wil en dat kan aangeven met een portfolio waar hij trots op is. • docenten die (de beelden in) de portfolio's gebruiken om hun onderwijs te evalueren: doen we het juiste voor de leerlingen zodat zij het beste in zichzelf naar boven halen?
Doelgroep	Leerlingen in het VSO van leerroute 3 en 4
Periode/ planning Datum	Van september 2021 tot juni 2022 in een iteratief proces.
Vak/ leergebied	n.v.t.
Korte beschrijving van de interventie	<p>Het maken van filmbeelden van leerlingen, door groepsleiding en stagebegeleiders, in drie varianten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Beelden gemaakt door groepsleiding in het onderwijs op school en tijdens stages, waarbij eigen handelen in arbeidssituaties zichtbaar wordt. 2. Beelden van een gesprek tussen leerling en begeleider over een individueel ontwikkelaspect dat door de begeleider wordt bepaald. Zo'n gesprek vindt tweemaal per jaar plaats. Dat wordt een tijdscapsule genoemd. De opname van het eerste gesprek wordt bij het tweede gesprek weer aan de leerling getoond. Dit als herinnering aan het vorige gesprek. Ook dit tweede gesprek kan opgenomen worden. Als de leerling het wenst kunnen er ook opnames gemaakt worden waarbij dit

	<p>ontwikkelaspect van de leerling in beeld wordt gebracht zodat de leerling dit aan anderen kan laten zien.</p> <p>3. Beelden van een gesprek tussen leerling en begeleider over een arbeidscompetentie volgens een beoordelingsschema waar de school of de stageplek mee werkt. De opname van dit gesprek wordt een aantal maanden later weer aan de leerling getoond ter reflectie en dit reflectiegesprek wordt ook opgenomen. Als de leerling het wenst kunnen er ook opnames gemaakt worden waarbij het handelen van de leerling, passend bij een competentie in beeld wordt gebracht zodat de leerling dit aan anderen kan laten zien.</p>
Beschrijving van de interventie (gebaseerd op curriculaire spinnenweb SLO¹)	
Basisvisie	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is het motief voor deze interventie? • Vanuit welke vakontwikkelingen of pedagogisch-didactische visie is de integrale interventie opgezet? <p>Er zijn reeds ervaringen met het gebruik van beelden als evaluatie van leeractiviteiten.</p> <p>Voor ondersteuning van het geheugen en het zicht op de kwaliteit van eigen praktisch handelen ervaren leerlingen, vanaf een bepaald niveau, veel steun aan beelden. Tenminste ligt hier een beperkt taal-denkvormen aan ten grondslag. Filmbeelden kunnen deze beperking gedeeltelijk compenseren.</p>
Leerdoel(en)	<ul style="list-style-type: none"> • Wat moet er met de interventie worden bereikt? • Wat kunnen leerlingen na de interventie? • Wat kan of moet er aan het eind van de interventie worden getoetst? <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen kunnen op basis van beelden herinneren wat ze hebben gedaan, hoe dat ging en kunnen daarop reflecteren • Een leerling kan met de beelden laten zien of vertellen wie hij is, wat hij kan en wat hij wil. • Een leerling kan op basis van de beelden in zijn portfolio vertellen of aangeven waar hij hulp bij nodig heeft, zodanig dat het voor anderen begrijpelijk is en zij de leerling verder kunnen helpen.
Leerinhoud	<ul style="list-style-type: none"> • Wat leren leerlingen van de interventie? • Gaat het om vakinhouden, om (vak)vaardigheden of attitudes? <p>Het gaat om het ondersteunen van onthouden en herinneren (geheugen) en begrijpen wat er gebeurt (reflectie) bij leerlingen.</p>
Leeractiviteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe leren en werken de leerlingen gedurende de interventie? • Welk gedrag of welke activiteiten laten zij zien? <p>Afhankelijk van de leerling en welke competentie daarbij centraal staat. Daarnaast gaat het om een 1-op-1-gesprek tussen leerling en begeleider.</p>
Rol van de leraar	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is de rol van de leraar bij de interventie? • En die van eventuele anderen (bijv. (technisch)onderwijsassistent, mentor, ouders)? <p>De docent heeft een sterk sturende rol bij de inzet (het filmen zelf) van filmmateriaal en de manier waarop het filmmateriaal wordt gebruikt in gesprekken en reflectie.</p>
(Ict-)leermiddelen	<ul style="list-style-type: none"> • Welke (ict-)leermiddelen en -toepassingen zijn nodig voor de interventie? • Hoe zijn deze ingezet, door wie en wanneer? <p>Materialen (hardware en software) om filmbeelden te maken. App Seesaw om de filmpjes in op te slaan.</p>

¹ <https://slo.nl/thema/meer/curriculumontwikkeling/instrumenten/spinnenweb/inleiding/>

Groeperingsvormen	<ul style="list-style-type: none"> • Welke groeperingsvormen zijn er (denk aan bijvoorbeeld niveaugroepen, stamgroepen, instructiegroepen etc.)? Hoe flexibel zijn deze? • Op basis waarvan worden de groepen samengesteld? En wie doet dat? • Hoeveel tijd besteden de leerlingen in groepjes? • Hoe groot is de totale groep leerlingen? En de groepjes?
Tijd	<ul style="list-style-type: none"> • Wanneer vindt de interventie plaats? • Hoeveel tijd beslaat de interventie? • Hoeveel tijd besteden de leerlingen aan de leeractiviteiten? • Wat betekent dit voor de inroosting en planning?
Leeromgeving (ook ict) / plaats	<ul style="list-style-type: none"> • Waar leren de leerlingen gedurende de interventie? • Binnen of ook buiten de school? • Indien ook op school: in welke ruimtes? • Welke specifieke ict-toepassingen worden hierbij ingezet en waarom? <p>Leerlingen leren op ieder mogelijk moment dat geschikt is voor filmen en reflectie op de beelden. De omgeving hangt af van de competentie die centraal staat per leerling, bijvoorbeeld op stage.</p>
Toetsing/beoordeling	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe wordt getoetst wat de leerlingen hebben geleerd (schriftelijk, mondeling, via een onderzoeks- of ontwerp opdracht, een practicumtoets, een presentatie)? • Waar worden de leerlingen op beoordeeld (op kennis, vaardigheid, houding, product en/of proces)? • Wie beoordeelt? • Hoe worden het leerproces en de leeropbrengsten van leerlingen gemonitord? • Hoe worden de ontwikkeling in leerproces en leeropbrengsten gedeeld met de leerling en speelt ict hierbij een rol? • Wordt de informatie over het leerproces en de leeropbrengsten van leerlingen gebruikt om vervolgstappen voor leerlingen te bepalen en/of om leerlingen feedback te geven? Zo ja, hoe? • Welke ict-toepassingen worden ingezet bij toetsing, monitoring en feedback? <p>Met film kun je laten zien of een leerling gedrag laat zien of niet. Beoordeling door leerkracht of de leerling ontwikkeld is op de besproken competentie op basis van het filmbeeld (wacht de leerling of niet?). Leerkracht kan ook inzien of de leerling voldoende in staat is om te reflecteren / het gesprek aan te gaan over de competentie. Rubrics van arbeidscompetenties kunnen erbij gepakt worden en daarbij kunnen de leerlingen zichzelf ook beoordelen op de competentie. Daarbij eerst in het gesprek achterhalen wat de leerling verstaat onder de competentie.</p>
Differentiatie en rol ict	<ul style="list-style-type: none"> • Wordt er gedifferentieerd in deze interventie? • Zo ja, hoe en welke rol speelt ict hierbij? <p>Voor iedere leerling wordt filmmateriaal geheel op maat ingezet, aangezien ook per leerling wordt bepaald welke competentie(s) in beeld wordt gebracht.</p>
Zelfsturing en rol ict	<ul style="list-style-type: none"> • Draagt de interventie bij aan de zelfregie van leerlingen? • Zo ja, hoe en welke rol speelt ict hierbij? <p>We verwachten dat het kijken naar filmbeelden van het eigen handelen helpt om onthouden en herinneren (geheugen) en begrijpen wat er gebeurt (reflectie) bij leerlingen te ondersteunen, en dat leerlingen hieruit (geholpen door de docent) conclusies trekken over stappen die ze kunnen zetten. Ze worden hiermee geholpen om regie te nemen over hun eigen leerproces doordat het inzicht in het eigen leerproces vergroot wordt.</p>

Hoe ziet de schoolorganisatie eruit om deze interventie goed vorm te geven? (denk bijvoorbeeld aan groepering, rooster, ict-infrastructuur, onderwijskundige visie, personele inzet, gebouw en inrichting, scholing, benodigde tijd en middelen, benodigde ondersteuning)
De directeur geeft aan dat tenminste in de transitiefase beelden middel en doel kunnen worden. De ervaringen van dit project zal aanleiding zijn om te beoordelen of bovengenoemde aspecten een andere invulling krijgen dan de huidige. Vooral eigenaarschap wordt dan van belang. Nu is nog lang niet iedereen overtuigd dat meer bekende leermiddelen plaats zouden kunnen maken voor beelden.
Welke veranderingen binnen de school zijn nodig om de interventie uit te kunnen voeren? Hoe zorgen we dat aan deze voorwaarden wordt voldaan?
We hebben nog geen bewijzen die wijzigingen noodzakelijk maken. Voor een adequate werking is de directeur afhankelijk van of de medewerkers dit middel gaan omarmen, alleen dan kan de noodzakelijke kwaliteit behaald worden. Door de interventie en de tijd die de begeleiders hebben gekregen om te experimenteren met het maken van beelden en de gesprekken met leerlingen is de interventie meer een onderdeel geworden van het werk. Dit vereist een visie van het team en de directie rondom de meerwaarde en inzet van de interventie en tijd en ruimte om dit uit te voeren. Er moet nagedacht worden over de verhouding met bestaande begeleidingsvormen en beoordelingsvormen, zodat de interventie er niet bovenop komt, en daarmee niet duurzaam inzetbaar kan zijn, maar het een goede vervanging is waarbij de leerlingen steeds beter geholpen worden om zich te ontwikkelen op bepaalde competenties. Het is nodig dat de directie directe vragen stelt aan leerkrachten die vereisen dat het gedrag wordt gefilmd. Dat kweekt noodzaak om het gedrag te filmen.

Onderzoek, reflectie en product/opbrengsten	
[op basis van logboek, (groeps)evaluatie en andere relevante informatie/instrumenten]	
Onderzoeksmethodiek	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is de onderzoeksopzet? • Welke fases van het ontwerpproces worden doorlopen? • Welke instrumenten worden gebruikt of ontwikkeld? <p>Er is een kijkkader ontwikkeld waarmee de begeleiders kunnen bepalen wat ze filmen, waarom, hoe ze de beelden gaan inzetten, enzovoort. Dit heeft betrekking op het filmen van concreet gedrag van leerlingen. De 2^e en 3^e variant, filmbeelden van gesprekken met leerlingen, worden besproken tussen collega's om zo te evalueren wat wel en niet werkt. Het is een iteratief proces geweest waarbij ervaringen van het team steeds werden meegenomen in de volgende ronde. Het gesprek tussen de teamleden onderling was daarmee een belangrijke onderzoeksmethodiek en ontwikkelmethode tegelijk.</p>
Conclusies en reflectie	<ul style="list-style-type: none"> • Welke conclusies kunnen worden getrokken? • Positieve ervaringen, succesfactoren, hindernissen • Tips en aanbevelingen <p>Hoe scherper de vraag, hoe meer het werkbaar is (laat deze leerling het gedrag zien of niet?). Dat werkt beter dan de vraag om 'zomaar' wat gedrag van leerlingen te filmen.</p> <p>Conclusies per variant:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dit werkt niet zo goed. Je mist vaak het gedrag wat je wil filmen. Vooral aan het begin is het nog wel zoeken: wat wil je laten zien, als je zelf gaat filmen? Je moet ook vaardig zijn in het filmen en het leuk vinden en je moet tijd hebben. Dat is nu heel moeilijk. Als Frans en Rinze er niet achteraan jagen, gaan ze het niet doen. Dat zegt wat. Het kan veel opleveren, maar dan hangt het dus wel aan de leiding. Mensen vinden het ook spannend om op film te komen en/of om het niet perfect te

	<p>krijgen. Dat kost energie. Het moet “in je DNA zitten”. Het designteam vindt het wel heel jammer dat dit dus niet zo van de grond komt.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Voor de begeleiders is de tijdsapsule nuttig om extra inzicht in de leerlingen te krijgen. 3. Dit werkt onder bepaalde voorwaarden. Leerlingen van route 3 zijn op film gezet met het gesprek over een competentie/ met rubrics. Dat kwam op het begin niet op gang, de leerlingen zitten in het nu, kunnen slecht terug en vooruit denken. Rinze wilde vragen formuleren die die leerkrachten kunnen stellen om toch wat los te krijgen. Want het staat of valt met goede vragen. De rubrics zijn een middel, maar wil je die gebruiken dan moet je kunnen reflecteren. Dat kan dus niet als je helemaal in het nu zit. Dan kun je ook geen vervolgstappen bepalen. Je kunt wel kijken waar leerlingen die niet goed kunnen praten waar ze op aan gaan, op basis van filmbeelden waar ze zelf op staan. Dan kun je op basis van de mimiek zien wat ze herkennen (alertheid). Dan is een filmbeeld een middel om als leerkracht te zien waar een leerling op aan slaat. Als je kijkt naar het filmpje van de jongen van route 4 (niveau groep 3/4 qua ontwikkelingsleeftijd) die alleen met Bianca spreekt is het heel anders, die kon wel terugkijken en vooruitkijken. Op dat beheersingsniveau kun je wel de rubrics gebruiken. Dat is wel een conclusie; directe instructie en wat dan ook kan pas vanaf een bepaald niveau. Route 3 kan wel laten zien waar hij trots op is. Maar reflectie is te veel gevraagd. Bijvangst is enorm groot: Frans heeft veel tijd doorgebracht met een aantal leerlingen op stage. Omdat Frans beelden heeft gemaakt kon de stagebegeleider heel makkelijk de lessen opbouwen en voorbereiden. Zelfs ouders stellen hun vooroordeel bij als ze films zien van wat hun kinderen op dagbesteding doen. Je hebt dus een bepaald taalniveau/taalvaardigheid en begripsniveau en voorstellingsvermogen hebben, wil je iets met die filmbeelden kunnen doen. Leerlingen moeten bijvoorbeeld de vraag snappen.
Product(en) / opbrengst(en)	<ul style="list-style-type: none"> • Welke producten zijn ontwikkeld, waar zijn deze te vinden? <p>Op de website van het designteam kan worden gedeeld: de beschrijving interventie, het gebruikte kijkkader bij het filmen, de rubrics en de animatievideo over gesprekstechnieken. Gemaakte filmpjes van de leerlingen zijn vanwege privacyredenen niet deelbaar.</p>